

AZOKBAN A NYÁRI HETEKBEN...

Korom Tibor

Az ifjúkor kezdetén hihetetlenül sok fér egy-egy napunkba, hát még egy-egy esztendőnkbe, mégis elámultam, amikor csaknem egy-évi távollétem után folytatni kezdtük vég nélküli, meghitt sétáinkat az akkor még annyi fekete uszályt hetykén hordozó Begának, változatlanságában is mindig új meg új látványt nyújtó partján, s amikor egyszerre sejteni kezdtem, micsoda szédületes útszakaszt járt be az eltelt hónapok alatt az én kis barátom.

Számomra Gyuszi akkor már régóta nem volt az a labdaszedő kisfiú, aki a csókligeti tenispályán virgoncan futkosott a városi előkelőségek elügyetlenkedett labdái után; nem láttam már benne azt a fürge kis futballkapust sem, aki az alkalmyszerűen összeverődő diáksapatunkban elszántan vetette magát a labdára két odadobott táská között; azt a mókázó kisdiaókot sem kerestem benne már jó ideje, aki az óráközökben hol egy találó karikatúrával nevette meg osztálytársait, hol meg valamely tanár kifigurázásával; vissza nem térő múlt volt már a moziba való besurranás, a gombfoci, a bélyegyűjtés, a kalandos felfedező utakról való ábrándozás és még sok minden, ami színessé, izgalmassá teszi egy kis gimnazista életét. Mindezt maga mögött hagyta, ahogy előbb vagy utóbb megtette ezt a vele egykorú serdülők zöme; további útja azonban mind kevésbé hasonlított a vele egyidősek többségének útjához. Ennek az elkanyarodásnak a bekövetkezését valahogy megsejtettem még az elemi iskolában, amikor a mi szeretett Podgradski tanítónk hosszasan nézegette a Gyuszi rajztömbjében gyorsan megtelő lapokat, majd biztosra vettem, amikor a gimnázium alsó osztályaiban Lazsecsnikov rajztanárunk — ez az ősz szakállú, mindig komoly, szikár festőművész — megkülönböztető érdeklődéssel próbálta irányítani Gyuszi kezét. Nekem tehát — s nemcsak nekem — Gyuszi az iskolatárson, pajtáson és bizalmas baráton kívül többet is jelentett, olyasvalakit, aki a maga, egyelőre még csak sejlő kincseivel sokakat fog megajándékozni.

Ott sétálgattunk tehát a Bega-parton, ő, az ötödikbe készülõ gimnazista, meg én, a szünidejének maradékát otthon töltõ mûszaki iskolai tanuló. Ezek a séták azonban nem hasonlítottak egyik korábbi sétánkra sem, semelyik korábbi együttlétünkre: egyik meglepetés a másik után ért. Elõször is — ha jól emlékszem — azon döböntem meg, hogy pajtásom olykor hosszasan hallgatott, jõllehet korábban sosem mutatkozott szûkszavúnak; s míg ki nem fürkészttem, hogy

ezekben a szócsendes időközökben a saját gondolataival van elfoglalva, nemegyszer vallattam magamat, hogy mivel is sérthettem meg; aztán meg a művészetben és irodalomban való tájékozottságával lepett meg egyre gyakrabban. Olykor például meg-megálltunk, de nem azért, hogy megbámuljuk a könnyedén síkló regattákat, sem azért, hogy szemügyre vegyük egy-egy fürdőruhás lányka bájait, hanem hogy megláttassa velem az élénk táruló festői témákat (évekig kiapadhatatlan ihlet- és témaforrása maradt a Bega-part), a színek játékát; hol a plein-air festészetből idézett példákat, s Claude Monetról, Edouard Manetról, Renoirról, Degas-ról beszélt, hol a poentilizmusról fejtegette ki nézeteit, hol pedig az expresszionisták érdekeit igyekezett számomra érthető módon elmondani (minden ilyen témát aztán odahaza, ebben a főutcai házmesteri lakásban, vasos francia meg német könyvekben közölt reprodukciókkal is illusztrált). Többnyire összevissza keveredett fejemben a sok festőművészeti fogalom, a tömérdek képcím és név, s annál inkább csodáltam kis barátom tájékozottságát, főképp pedig azon ámuldoztam, hogy mikor ért rá mindezt megismerni, agyában világosan elrendezni. Amikor egy ilyen kérdés elröppent ajkamról, Gyuszi csak mosolygott, s vállalat vont, majd megjegyezte — ezt később többször is hangoztatta —: „A Gyenes ügyvédnek köszönhetem ezeket az ismereteket, tőle kaptam a könyveket. Ő nekem kritikusom is, buzdítóm is”.

Akkori találkozásaink egyike még egy nem várt meglepetést tartogatott számomra: Gyuszi egyik irodalmi zsengéjét. S ettől ámultam el legjobban, mert addig nekem sosem árulta el, hogy meglátásait, hangulatait s érzelmeit színeken, vonalakon és síkokon kívül más eszközökkel is szeretné kifejezni (én pedig csak később eszméltem rá, hogy tömérdek meglátását, sok-sok nyugtalanító gondolatát és megérzését képtelen volt egyetlen művészetbe sűríteni). Írása elbeszélés volt. Nem tudom, hány és milyen próbálkozás előzte ezt meg, s azt sem tudom, milyennek találnám ezt az írást ma, arra azonban határozottan emlékszem — huszonhét évvel az esemény után is —, hogy lélegzet-visszafojtva és szájátva hallgattam végig. Egy munka nélküli napszámosról és beteg kisfiáról szólt; rávilágított egy rettenetes nyomorra, amely az embert lopásra kényszeríti. Még ma is él bennem az elbeszélésnek egy-két képe, magam elé tudom idézni a kétségbeesetten munkát kereső apát, amint délben elhalad a vendéglő előtt, hallja az evőeszközök csörrenését, látja a gőzölgő levest vivő pincért, s ekkor egy roppant fájdalomtól űzve elrohan, a piacon egy friss cipőt lop, kopott öltönye alá rejti, s fut vele a halálos betegen fekvő fiához, az ágy előtt letör egy darabot a kenyérből, odanyújtja neki, a fiúcska azonban köhögni kezd, s a tüdejéből kibuggyanó vér megfesi az áhított kenyeret. Az elbeszélés szerkezetileg is, stílusban is egy kiforrott alkotás benyomását keltette.

Azokban a nyári hetekben pajtásom nemcsak ámulatot váltott ki belőlem, hanem hosszú időre szóló ösztönzést is adott.